

Tóth Krisztina *Világadapter* című verseskötetének középpontjában az idő áll, s ezzel szoros összefüggésben az elmúlás gondolata. Bizonyos értelemben számvetéskötetnek is tekinthetjük ezt a négy ciklust, ahogyan valaki „az

58 Pethő Anita

IDŐ VAN!

Tóth Krisztina: *Világadapter*

tete, s sok közös vonást mutat a korábbiakkal (*Az árnyékember, Porhó, Síró ponyva*), halál és veszteség ilyen intenzív jelenléte a versekben azonban megdöbbentően újszerűvé is teszi egyben a könyvet.

Az első, *Futamidő* című ciklus erőteljesen rányomja bélyegét az egész kötetre. Az a többször is visszatérő és közvetlen, egyszerű szavakkal kifejezett motívum, hogy az embernek idővel egyre több a saját halottja („Halott nevek a mobilomban, / egyre többen”, *Memóriakártya*) már-már sokkolja az olvasót, és egyben be is rántja a kötet egyéni hangulati és érzelmi világába. Az érzés kitart a szolidabb *Turista* és a tematikailag nem igazán ebbe a közegbe illő *Tanítvány* ciklusokon keresztül is, hogy a kötet végére még mélyebbé és erőteljesebbé váljon.

Ez a hangsúlyos első ciklus engem részben Turi Tímea *A dolgok, amikről nem beszélünk* című kötetére emlékeztet. Turi a fiatal felnőtt és a (házas, családos) felnőtt közti változást ragadja meg azzal, hogy kimondja a változás apró, hétköznapi mozzanatokban fellelhető tényét. Tóth Krisztina pedig egy korszakkal későbbi állapotból formálja verssé azokat a tapasztalatokat, amikor felszínes szófordulatokat („Hogy vagytok?”, „össze kéne már jönni egyszer”, *Hogy vagytok?*) kerülgeti az ember, nehogy valami másról, fontosabbról kelljen beszélni. „Tiszta erőből másra gondolsz” (*Üzenet*), mintsem, hogy szembenézz azzal, ki volt az a nő, aki rád szólt a villamoson („Fogalmad sincs, hogy ki vagyok, ugye?”), honnan ismered, s hogy egyáltalán miért is kellemtlen gondolni erre.

Az idő többféleképpen jut szerephez a kötetben. Tóth Krisztina eljátszik a motívumból kibontható képekkel, ahogyan például a „húzni az időt” szófordulatot szó szerint, mint egy mozdulatsort írja le: „Húzom az időt, át az életem / árnyas rengetegén: a lába összekötve, / húzom magam után, elejtve vonszolom, / mint egy szánkót, a holt időt.” (*Idő, idő, idő*) Ezt a verset dühös, ingerlékeny monológként képzelem el, ahogyan a benne megszólaló szubjektum már-már hisztérikusan kérdezi, miért jön mindig mindenki az idővel, miért

emberélet útjának felén” túli nézőpontból, mint egy folyó feletti hídon épp átérve visszatekint a maga mögött hagyott túlpartra. A *Magas labda* 2009-es megjelenése óta a *Világadapter* Tóth Krisztina egyetlen verses kö-

mindig minden az időről szól? Ezt a hatását erősíti a szó háromszor egymás utáni címbeli szerepeltetése is. Ugyancsak a kötet e darabjában érződik a leginkább, hogy mennyire női szemszögből beszél Tóth, azt írja: „Ki ne fuss az időből [...] lekésed az utolsó buszt, a legnagyobb szerelmet, / nem lehetsz balett-táncos, nem lehetsz fiatal anya, / öreg anya sem lehetsz”. 59 Mintha bizony ez az élethelyzet – a „nénisedés”, ahogy egy helyütt írja – sokkal komplikáltabb lenne a nők esetében, akiket amúgy is jobban gúzsba köt a különféle, sokszor egymással ellentmondó elvárások hálózata és az ehhez kötődő megfelelési kényszer, mint a férfiakat. Mint ahogyan – vissza-utalva a Turi-kötetre – sokkal inkább készlet önreflexióra és folytonos számvetésre a korábbi Én-nel kapcsolatban az élet nagy fordulópontjain, miközben a férfiak, bár talán már kopaszodnak is, de önfelédtt gyerek módjára társaloghatnak világmegváltó gondolataikról.

Hogy az egykori Én és a mostani Én mennyire nem egy és ugyanaz személy Tóth verseiben sem, azt a kötet címadó darabja, a *Világadapter* érzékelteti talán legjobban. Megint csak egy apró, banális hétköznapi jelent révén: az egykor volt fiatal nő egy sálát vett meg inkább, mint azt az eszközt, ami a jelenbeli szereplő számára hasznos volna. Csupán az utolsó két sor – ahogy írja: „fiatal voltam és jól állt az a sál” – kell hozzá, hogy áthidalhatatlan szakadékot képezzen egykor és most között.

Az idő lehet a hiány metaforája is, egy kirándulás során a meglátogatott város főterén látott díszes óra „mérte a veled nem töltött időt” (*Turista*). Lehet az életnek az a szegmense, amivel a vers alanya sosem tudott bánni, hiszen az iskolában a napközis tanárnő is tudta, „én vagyok ott az egyetlen, / aki képtelen, hogy az időt leolvassa, / s ha kérdez, csak bámulok rá meredten” (*Háromnegyed*). Vagy jelentheti az idő magát az életet is, ami egyszerre olyan, mint egy csöpögő csap („Hogyha sokáig nem vagy itt, észrevétlenül elfolyik csak”, *Ház*) és egyben mégsem, mert nem lehet úgy megjavítani, ahogy a valós csapot a szerelő.

Másféleképpen jelenik meg az elmúlás a kötet utolsó ciklusában: az apahaldoklása, majd halála válik az elsődleges motívummá. Hétköznapi mozzanatokból építkezik megint csak a *Magnak jó lesz* című vers is, gazgyomlálás, tévékapcsolgatása, gyógyszerek rendezgetése a fiókban, s csak a legvégén az elhallgatva kimondott utalás arra, hogy mikor ősszel a magokat el lehet vetni, már nélküle kell azt megtenni. Tóth Krisztina egyszerre írja bele ezekbe a verssekbe a test elsovadását (az imént említetten túl például még a *Szobák*, vagy a *Fügefá*) és hogy akkor is meghal (még egyszer) valaki, ha egykori háza új lakói kivágnák kedvenc fáját és átrendezik a kertet. Eladni az ágyat, amiben meghalt, elosztogatni a ruhákat, amiket hordott – a téma ismételten a rutinszerűsége által, hogy mindenhol így vagy hasonlóképp megy ez, válik megrendítővé.

A *Tanítvány* címet viselő harmadik ciklus alkalmi szövegeket tartalmaz, mint például az *Inferno letterario, avagy a költő Paul Virilio kíséretében alászáll*, ami a *Litera* portál 10. elő-szilveszteri partijára készült. Ez a szöveg ugyanúgy az irodalmi világ gúnyirata, mint az *Egy (vagy két) gonosz bácsi*, aminek ajánlása „A százéves Kálnokynak” szól, és a sértődött idős szerző prototípusáról szól, aki sérelmezi, hogy egy díjat „helyette kaptam meg, pusztá / létezésemmel is kétségbe vonva / érdemeit, korát, sa-többbit” A versben groteszk jelenet bontakozik ki egy, pályatársa temetésén saját tiszteletpéldányait adó és másokét begyűjtő figura főszereplésével. A ciklusban akadnak olyan szövegek, amelyek a 4-5 éve újra trenddélő közéleti költészet kategóriájába sorolhatók, s közismert szövegelméenyekkel dolgoznak (*A koravén cigány, Bánk, magában*). Ugyancsak parafrázis a titokzatos című *tiszlók* (József Attila: *Tiszta szívvel*) és *A házitündér*, ahol a nő szerepkonfliktusok (takarítás vagy versírás) jelennek meg Weöres Sándor *Bóbita* című versébe szöve. Idegennek hatnak ezek a szövegek a kötet többi részének érzelmvilágához képest, de nem igazán bosszantó a jelenlétük, vagy mondjuk úgy, épp csak a megfelelő mértékben.

Ami zavaró lehet – a könyv egészét tekintve –, egy-egy nehezen fejthető jelzős szerkezet („az oroslánarcú, foltos csecsemő”, *Hogy vagytok?*), túl patetikus zárlat („a PIN-kód: kettő, nulla, egy, négy”, *Memóriakártya*), vagy egy-egy a giccsbe átcsúszó versszak-kezdet („Hatvanmillió évig vártalak”, *Zsarnokgyík*).

A *Világadapter* megrendítő kötet – ismétlem meg legszívesebben még egyszer az első bekezdésben már említett jelzőt –, katartikus zárlattal. A *Hosszúalvó* (milyen szép metafora a halálra!) címet viselő látomásos költemény olyan lenyűgöző képekkel dolgozik, mint „óriási felhőtüdők rózsái”, „a fény hogyan gurguláz habot”, „ónos, örvényes álmok” „tűzzel földbe karcolt, füstölgő sebhelyek”, „lesüllyed-e a lélek majd a fenti mélybe” stb. Nem előzmények nélküli, úgy vélem, rokonítható a könyv olyan korábbi darabjaival, mint a *Menyegző*, („Minden csecsemőt kezek tolnak / fekete vízből a vak világra. / Minden születés ingó csónak / minden vőlegény sötét bárka.”) vagy a szintén a kötet végén található *Felejtő* („Kering a Föld, álmában nem érti meg a végtelent.”) s *Lék* („Fekete víz szülötte, süket álom. / Lassan ússzon feléd: / felbillent tankhajó az óceánon”) Ilyen előzményekkel válik igazán a *Hosszúalvó* a kötet egészét megkoronázó alkotássá. (*Magvető, Bp. 2016*)